

รูปภาพแสดงการเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตนในภาษาไทย

นางสาว คิโยโกะ ทาคาฮาชิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-347-213-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 5 ๒๕๔ 2545

I19919128

EXPRESSIONS OF EMANATION FICTIVE MOTION EVENTS IN THAI

Miss Kiyoko Takahashi

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Linguistics

Department of Linguistics

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic year 2000

ISBN 974-347-213-4

นางสาว คิโยโกะ ทาคาฮาชิ: รูปภาษาแสดงการเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตนในภาษาไทย.

(EXPRESSIONS OF EMANATION FICTIVE MOTION EVENTS IN THAI) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. กิ่งกาญจน์

เทพกาญจนา, อ. ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ดร. ปราณีย์ กุลละวณิชย์, 177 หน้า. ISBN 974-347-213-4.

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยศึกษารูปภาษาแสดงการเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตนในภาษาไทยโดยใช้หลักเกณฑ์ของภาษาศาสตร์ปริชาน(การรับรู้และรู้คิด) ในเหตุการณ์การเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตน สิ่งซึ่งไม่มีตัวตนและจับต้องไม่ได้ เช่น สายตา เสียง กลิ่น ลม แสง เงา เป็นต้น จะเคลื่อนย้ายไปจากจุดเริ่มต้นตามเส้นทางที่กำหนดด้วยจุดอ้างอิง เช่น จุดผ่านและจุดปลายทาง วัตถุประสงค์ในการศึกษามีสองประการ ได้แก่ ๑. เพื่อจำแนกเหตุการณ์ดังกล่าวออกเป็นประเภทต่างๆโดยใช้รูปแบบทางปริชาน (cognitive models) และ ๒. เพื่อวิเคราะห์กระบวนของรูปภาษาแสดงเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลของรูปภาษาแสดงเหตุการณ์ดังกล่าวจากสิ่งตีพิมพ์ต่างๆซึ่งเป็นนวนิยายและหนังสือรวมเรื่องสั้น ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า รูปแบบทางปริชานสำหรับเหตุการณ์การเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตนในภาษาไทยสามารถจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ๆได้สองประเภท ได้แก่ ประเภทที่ประกอบด้วยสิ่งที่มีส่วนอยู่ในเหตุการณ์สองอย่าง ได้แก่ สิ่งที่เคลื่อนที่และสิ่งที่ถูกอ้างอิงในการพรรณนาเส้นทางในการเคลื่อนที่ และประเภทที่ประกอบด้วยสิ่งที่มีส่วนอยู่ในเหตุการณ์สามอย่าง ได้แก่ สิ่งที่เคลื่อนที่ สิ่งที่ถูกอ้างอิง และสิ่งที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนที่ ประธานของรูปภาษาแสดงเหตุการณ์ประเภทแรกมักจะเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่เป็นส่วนใหญ่ แต่บางกรณีอาจเป็นสิ่งที่ถูกอ้างอิงก็ได้ ส่วนประธานของรูปภาษาแสดงเหตุการณ์ประเภทหลังจะต้องเป็นสิ่งที่สามารถก่อให้เกิดการเคลื่อนที่ได้เท่านั้น

เหตุการณ์การเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตนในภาษาไทยยังสามารถจำแนกได้ด้วยลักษณะคุณสมบัติของสิ่งที่เคลื่อนที่ ได้แก่ ๑. การเคลื่อนที่ของสายตา เสียง กลิ่นและลม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกระบวนการการรับรู้ ๒. การเคลื่อนที่ของแสง ๓. การเคลื่อนที่ของเงา และ ๔. การเคลื่อนที่ของจุดสนใจของผู้มอง

โครงสร้างเหตุการณ์การเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตนในภาษาไทยสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆได้สองประเภท ประเภทที่หนึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์เพียงเหตุการณ์เดียวซึ่งแสดงด้วยกริยาวลีตัวเดียว ประเภทที่สองประกอบด้วยเหตุการณ์ย่อยสองเหตุการณ์ขึ้นไปซึ่งแสดงด้วยกริยาวลีและบุพบทวลีอย่างละหนึ่งตัวหรือกริยาวลีสองตัวเป็นอย่างน้อย โครงสร้างเหตุการณ์ประเภทที่สองยังสามารถจำแนกเป็นประเภทย่อยได้อีกสองประเภทคือ ประเภทที่แสดงการเกิดของเหตุการณ์แบบพร้อมกัน และประเภทที่แสดงการเกิดของเหตุการณ์แบบเรียงต่อ

ความหลากหลายของเหตุการณ์เหล่านี้เป็นลักษณะเฉพาะตัวของภาษาไทย และแสดงให้เห็นการเข้าใจโลกของผู้พูดภาษาไทยในอีกแง่มุมหนึ่ง

ภาควิชา ภาษาศาสตร์
สาขาวิชา ภาษาศาสตร์
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต คิโยโกะ ทาคาฮาชิ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผศ. ดร. กิ่งกาญจน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รศ. ดร. ปราณีย์ กุลละวณิชย์

3970208422 : MAJOR LINGUISTICS

KEY WORD: FICTIVE MOTION / EMANATION / COGNITIVE MODELS / EVENT STRUCTURE / THAI

KIYOKO TAKAHASHI: EXPRESSIONS OF EMANATION FICTIVE MOTION EVENTS IN THAI. (รูปภาพแสดงการเคลื่อนที่สมมุติแบบไร้ตัวตนในภาษาไทย) THESIS ADVISOR: ASSISTANT PROF. KINGKARN THEPKANJANA, Ph.D., THESIS COADVISOR: ASOCIATE PROF. PRANEE KULLAVANIJAYA, Ph.D., 177 pp. ISBN 974-347-213-4

This study investigates Thai expressions of emanation fictive motion events within the framework of cognitive linguistics. An emanation event is an imagined event in which an intangible entity moves from a source entity relative to a reference entity. The analysis of the data of Thai emanation expressions, which are gathered from published literary books, shows the followings. First, there are two basic types of the idealized cognitive model (ICM) for Thai emanation event: (1) thematic ICM's consisting of two role archetypes, i.e., a mover and an absolute; (2) agentive ICM's consisting of three role archetypes, i.e., a mover, an absolute and an agent. Second, Thai emanation event can be classified into four specific semantic types according to the kinds of mover: (1) perception emanation, including (1.1) visual emanation (line of vision), (1.2) auditory emanation (sound), (1.3) olfactory emanation (smell), (1.4) tactile emanation (air in motion); (2) radiation emanation (light); (3) shadow emanation (shadow); (4) orientation emanation (the focus of an observer's attention). Third, the structure of Thai emanation events can be categorized into two main types, based on the surface forms of their predicates: (1) a simplex structure represented by a single verb phrase, and (2) an integrated structure represented by a serial verb construction or a verb phrase combined with a prepositional phrase. The integrated structure includes two subtypes: (2.1) simultaneous structures described in more than one perspective, and (2.2) sequential structures consisting of two sub-events occurring in succession. These emanation event subtypes in Thai are language-particular and reflect an aspect of the Thai speaker's understanding of the world.

Department Linguistics

Student's signature.....

Field of study Linguistics

Advisor's signature.....

Academic year 2000

Co-advisor's signature.....

ACKNOWLEDGEMENT

I wish to express my gratitude to all of my teachers and friends at the Linguistics Department, the Faculty of Arts in Chulalongkorn University. Without their help and encouragement, I could not have completed this thesis. I especially would like to thank my advisors, Dr. Kingkarn Thepkanjana and Dr. Pranee Kullavanijaya, for their kind guidance; and the other committee members, Dr. Peansiri Vongvipanond, Dr. Sudaporn Luksaneeyanawin, Dr. Wirote Aroonmanakun and Dr. Yo Matsumoto, for giving insightful comments and suggestions. Thanks are also due to Dr. Donald L. Smith for stylistic suggestions.

TABLE OF CONTENTS

	Page
ABSTRACT (THAI)	v
ABSTRACT (ENGLISH)	vi
ACKNOWLEDGEMENT	vii
TABLE OF CONTENTS	viii
TABLE OF CHARTS	xii
TABLE OF FIGURES	xiii
CHAPTER 1 INTRODUCTION	1
1.1. Rationale	1
1.2. Objectives	4
1.3. Hypotheses	5
1.4. Data	5
1.5. Procedure	5
CHAPTER 2 THEORETICAL BACKGROUND	7
2.1. Theoretical Frameworks	7
2.1.1. Fictive Motion	7
2.1.2. Idealized Cognitive Models	15
2.2. Previous Studies on Motion Verbs and Emanation Events	17
2.2.1. Studies on Motion Verbs in Thai	17
2.2.2. Studies on Emanation Events in Japanese	20
2.3. Summary	20
CHAPTER 3 THE SEMANTICS OF EMANATION EVENT	21
3.1. Semantic Types of Thai Emanation Event	22
3.1.1. Basic Semantic Types	27
3.1.1.1. Thematic Emanation Event	27
3.1.1.2. Agentive Emanation Event	28

3.1.2. Specific Semantic Types	30
3.1.2.1. Perception Emanation Event	32
3.1.2.1.1. Visual Emanation Event	32
3.1.2.1.2. Auditory Emanation Event	34
3.1.2.1.3. Olfactory Emanation Event	36
3.1.2.1.4. Tactile Emanation Event	38
3.1.2.2. Radiation Emanation Event	40
3.1.2.3. Shadow Emanation Event	43
3.1.2.4. Orientation Emanation Event	44
3.1.2.5. Summary of Specific Semantic Types	47
3.1.3. Summary	48
3.2. Comparison of Emanation Event Subtypes	50
3.2.1. Differences among Emanation Event Subtypes	50
3.2.1.1. Perception Emanation	53
3.2.1.1.1. Visual Emanation	53
3.2.1.1.2. Auditory Emanation	57
3.2.1.1.3. Olfactory Emanation	62
3.2.1.1.4. Tactile Emanation	66
3.2.1.2. Radiation Emanation	68
3.2.1.3. Shadow Emanation	73
3.2.1.4. Orientation Emanation	75
3.2.2. Conceptual Solidity of Perception Emanation	76
3.2.3. Active-Determinative vs. Agentive Source Entities	79
3.2.4. Summary	80
 CHAPTER 4 THE LINGUISTIC REALIZATION OF EMANATION EVENTS	 81
4.1. Event Structure Types	82
4.1.2. Simplex Structure	83
4.1.2. Integrated Structure	85
4.1.2.1. Simultaneous Structure	86

4.1.2.2. Sequential Structure	88
4.1.3. Event Structures of Each Specific Type of Emanation Event ...	90
4.1.3.1. Perception Emanation Event	90
4.1.3.1.1. Visual Emanation Event	90
4.1.3.1.2. Auditory Emanation Event	92
4.1.3.1.3. Olfactory Emanation Event	93
4.1.3.1.4. Tactile Emanation Event	94
4.1.3.2. Radiation Emanation Event	94
4.1.3.3. Shadow Emanation Event	95
4.1.3.4. Orientation Emanation Event	96
4.1.3.5. Summary	97
4.2. Interrelation between Role Archetypes and Grammatical Relations	100
4.3. Clause Patterns for Emanation Events	106
4.3.1. Clause Patterns for Thematic Emanation Events	107
4.3.1.1. Clause Patterns for Simplex Thematic Emanation Events	107
4.3.1.2. Clause Patterns for Simultaneous Thematic Emanation Events	109
4.3.1.3. Clause Patterns for Sequential Thematic Emanation Events	129
4.3.2. Clause Patterns for Agentive Emanation Events	142
4.3.2.1. Clause Patterns for Simplex Agentive Emanation Events	142
4.3.2.2. Clause Patterns for Simultaneous Agentive Emanation Events	143
4.3.2.3. Clause Patterns for Sequential Agentive Emanation Events	155
4.3.3. Summary	163
CHAPTER 5 CONCLUSION	165

5.1. Findings	165
5.2. Discussion	167
SOURCES OF DATA	171
RERERENCES	172
BIOGRAPHY	177

TABLE OF CHARTS

	Page
CHART 1. Participants in Specific Types of Thai Emanation Event	47
CHART 2. Event Structures of Specific Types of Thai Emanation Event	98

TABLE OF FIGURES

	Page
FIGURE 1. Canonical Event Model	22
FIGURE 2. Relationship among Role Archetypes	24
FIGURE 3. Idealized Cognitive Model for Verbal Events	82